

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Іваницька Божена Василівна

УДК УД К 070:631(477.83/.86)(092) «1918/1939»

**ПРЕСА ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ
ГАЛИЧИНИ: СТАНОВЛЕННЯ, ТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ,
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА РОЛЬ
(1918 – 1939 рр.)**

Спеціальність 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Дніпропетровськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі видавничої справи та редагування Львівського університету бізнесу та права.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент
Романишин Юрій Олександрович,
завідувач кафедри видавничої справи та редагування Львівського університету бізнесу та права, доцент.

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Крупський Іван Васильович,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
професор кафедри радіомовлення і телебачення;

кандидат наук із соціальних комунікацій
Почапська Оксана Іванівна,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доцент кафедри журналістики.

Захист відбудеться «___» грудня 2015 року о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.051.19 Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара за адресою: 49027, м. Дніпропетровськ, пл. Шевченка, 1, Палац культури студентів.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара за адресою: 49050, м. Дніпропетровськ, вул. Казакова, 8.

Автореферат розіслано «___» _____ 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат філологічних наук, доцент

I. М. Сухенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Попри те, що нині активізувалася робота досліджень базових тем соціальної комунікації, українські пресознавці й досі не можуть створити вагомої, об'єктивної праці з історії української журналістики, бо ще не висвітлені всі її прогалини. Зокрема, щоб написати повну історію української преси, необхідно вивчити бодай основні регіональні видання, з'ясувати їх типологію, дослідити роль у тих чи інших суспільно-політичних процесах. Адже, не маючи власної держави, українці Галичини, наприклад, зуміли створити в міжвоєнний період засади для господарського та культурного прогресу краю, для поліпшення добробуту багатьох селянських сімей. Чільне місце в цьому належало господарським та культурно-просвітницьким товариствам.

Важливим чинником, за допомогою якого цим інституціям вдалося знайти дорогу передовсім до українського селянина як наймасовішого прошарку тогочасної української нації, було налагодження книговидавничої справи й розширення газетно-журнальної мережі. Книги, газети й журнали господарських та культурно-просвітницьких товариств були органічною ланкою в системі західноукраїнського інформаційного простору міжвоєнного періоду. І хоча в деяких дослідженнях істориків України преса господарських товариств, що діяли на західноукраїнських землях у міжвоєнний період, як, наприклад, у дисертації З. Струк, використовуються як джерельна база й друковані органи цих товариств, преса не є головним суб'єктом дослідження.

Деякі відомості про цю ланку преси знаходимо в дослідженнях Н. Зелінської, С. Костя, І. Крупського, І. Михайлина, Л. Пинди, Л. Сніцарчук та інших. Однак спеціальних розробок, присвячених з'ясуванню ролі і місця господарських часописів у різних аспектах господарсько-економічного та культурно-просвітницького життя нації, немає. Представлена наукова розвідка дозволить скласти уявлення про значення господарської періодики в житті українського населення Східної Галичини в міжвоєнний період.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана відповідно до Програми науково-дослідних робіт, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 липня 2010 р. № 639 і безпосередньо пов'язана з виконуваною Львівським університетом бізнесу та права комплексною темою «Проблеми реформування правової, медійної та економічної систем України», що затверджена рішенням вченої ради Львівського університету бізнесу та права від 23 травня 2012 р. (протокол № 10).

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз історико-типологічної структури фахово-господарських часописів, що видавалися на теренах Східної Галичини упродовж міжвоєнного періоду, з'ясувати місце цієї ланки преси в тогочасному інформаційному просторі краю, визначити

роль у культурно-освітньому, господарському й ідеологічному житті української нації.

Концепція наукової роботи передбачала розв'язання таких завдань:

- з'ясувати суспільно-політичні й соціально-економічні передумови зародження та розвитку періодики господарських товариств на західноукраїнських землях;

- розкрити роль цієї ланки преси в інформаційному просторі краю;

- проаналізувати чинники, що впливали на формування тематичної специфіки цієї ланки преси;

- визначити роль преси господарських товариств у національно-культурному та економічному розвитку краю;

- простежити жанрові домінанти, форми та способи подання матеріалу на сторінках досліджуваних часописів.

Об'єкт дослідження – періодичні видання українських господарських товариств міжвоєнного періоду.

Предметом дослідження є вивчення особливостей функціонування періодики господарських товариств, з'ясування її жанрової парадигми, проблемно-тематичної спрямованості та форм і способів подання матеріалів.

Хронологічні межі дослідження: 1918 – 1939 рр. Нижня планка – період, коли в результаті поразки національно-визвольних змагань Східна Галичина потрапила під польську окупацію. Верхня - обумовлена 1939 р. Тоді на західноукраїнських землях встановилася радянська влада і всі господарські й культурно-просвітницькі товариства були закриті, їх преса заборонена.

Географічні межі окреслені теренами Східної Галичини.

Методи дослідження. Дисертація виконана на методологічних засадах, пов'язаних із загальнонауковими принципами об'єктивізму, історизму, системності, світоглядного плюралізму та діалектичного розуміння історичного процесу. Вони ґрунтуються на поєднанні міждисциплінарних підходів і методів, запозичених з різних соціогуманітарних дисциплін. Так, застосування проблемно-хронологічного та історичного методів дало змогу у хронологічній послідовності розкрити становлення і розвиток періодики господарських товариств; аналіз жанрово-тематичної палітри видань втілювався за допомогою жанрово-видового, проблемно-хронологічного, порівняльно-аналітичного і методу контент-аналізу; поєднання ретроспективного, ситуативного та перспективного підходів дало змогу з'ясувати місце цієї періодики в системі західноукраїнської журналістики, а описовий метод у поєднанні з аналітичним дозволив розкрити основні жанрово-тематичні аспекти видань тощо.

Наукова новизна дисертації визначається тим, що

уперше:

- відтворено в історичній послідовності передумови виникнення та простежено розвиток періодики українських господарських товариств на теренах Східної Галичини;
- проаналізовано контент-аналіз українських періодичних видань господарських товариств Східної Галичини;
- окреслено тематичні напрями, жанрові форми та способи подання матеріалів на сторінках цих видань;
- досліджено роль цієї ланки в суспільно-політичному житті краю та її місце в інформаційному просторі Східної Галичини й в історії української журналістики загалом.

уточнено:

- теоретико-історичне уявлення про концептуальну модель преси господарських товариств як типу видання;
- сутнісні ознаки та основні компоненти, що сприяли створенню «обличчя» фахово-господарських видань.

набули подальшого розвитку:

- наукові підходи до вивчення специфіки функціонування та жанрово-тематичних особливостей фахово-господарських видань;
- дослідження можливостей сатирично-публіцистичних жанрів, подання «шапок», система тематичних добірок, представлених на сторінках видань господарських товариств.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що зібраний, опрацьований і систематизований фактологічний та емпіричний матеріал, основні теоретичні положення й висновки дисертації можуть бути використані при написанні наукових праць з історії функціонування засобів масової інформації в Україні, підготовці лекцій та семінарських занять із дисциплін «Теорія та методика журналістської творчості», «Історія української журналістики», розробці відповідних спецкурсів на факультетах та відділеннях журналістики вищих навчальних закладів України. Зібрані, систематизовані й прокоментовані матеріали дисертації можуть прислужитися й журналістам-практикам, редакторам та працівникам секретаріату редакцій газет, які практикують різні форми подання матеріалу.

Особистий внесок здобувача полягає у виявленні та систематизації корпусу видань господарських товариств, з'ясуванню особливостей їх функціонування, розкриттю жанрово-тематичних аспектів та ролі цієї ланки преси як в суспільно-політичному, економічному житті українців, так і в системі української журналістики загалом. Усі ключові ідеї, положення, що розкривають наукову новизну, висновки та результати дослідження отримані та сформовані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження апробовані на розширеному засіданні кафедри видавничої справи та

редагування Львівського університету бізнесу та права, на яке були запрошені доктори наук з провідних університетів України, наукова спеціальність яких відповідає спеціальності, за якою обговорювалася дисертація. Основні положення дисертаційної роботи було представлено у формі наукових доповідей на VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток економічних і політико-правових систем України та інших країн Європи на початку XXI століття» (Львівський університет бізнесу та права, 27–28 жовтня 2011 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку і актуальні проблеми України та країн світу» (Львівський університет бізнесу та права, 2012); Одинадцятій Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Українська періодика: історія і сучасність» (НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства, Львів, 2013 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 8 публікаціях (три статті – у наукових фахових виданнях, 1 – у закордонному виданні, 3 – тези наукових доповідей).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації 207 сторінок. Список використаних джерел містить 321 найменування на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, окреслено мету і завдання дисертації, її об'єкт і предмет, описано методи дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, розкрито особистий внесок здобувача, поінформовано про апробацію наукового дослідження, вказано на особистому внеску автора.

У I розділі «**Історіографічна база та методологічні аспекти дослідження фахово-господарської періодики Галичини міжвоєнного періоду**» проаналізовано основний спектр джерельної бази, що сприяв розкриттю теми дисертації, й розкрито методологічні аспекти дослідження.

У підрозділі 1.1. «*Історіографія та джерельна база дослідження*» дисертантка, виходячи з того, що преса є не лише об'єктом, а й суб'єктом суспільно-політичного життя, опрацювала найрізноманітніші типи джерел: пресу господарських товариств міжвоєнного періоду Галичини – «Господарсько-кооперативний часопис», журнал «Сільський господар» та його друковані додатки, місячники «Кооперативна республіка», «Кооперативне молочарство», «Кооперативна родина», «Хліборобська молодь» та ін., загалом більш як 15 назв, що видавалися з 1918 р. до 1939 р., і періодики, що виходила в Галичині до початку Першої світової війни, тематика якої дала поштовх розвиткові фахових видань. Повноцінне

розкриття теми не було можливим й без опрацювання брошур, листівок, календарів тощо, що видавалися під егідою культурно-просвітніх та господарських товариств. Ці видання суттєво розширювали тематику, яка розроблялася на сторінках періодичних видань, логічно її доповнювали.

Для розкриття теми дисертації також використано низку видань дослідників, праці яких присвячені як загальним закономірностям функціонування преси Східної Галичини міжвоєнного періоду, так і розкриттю діяльності українських господарських товариств у краї, зокрема, праці Б. Барвінського, О. Бойка, О. Вербової, А. Животка, Н. Зелінської, О. Вербової, І. Зуляка, Ю. Тернопільського, С. Костя, І. Крупського, І. Михайлина, Л. Пинди, Н. Сидоренко, Л. Сніцарчук, Ю. Шаповала та ін., а також праці польських науковців.

Певний фактологічний матеріал зосереджений у виданнях, які побачили світ в Україні у роки радянського тоталітаризму. До таких праць ми підходило критично, оскільки їх автори трактували матеріал з позицій партійної ідеології. Чимало цінного матеріалу почерпнуто й із архівних фондів Львівського обласного історичного архіву та відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Для дослідження теоретичних проблем журналістикознавства використано праці В. Здоровеги, В. Іванова, В. Владимириова, С. Квіта, З. Партики, Д. Прилюка, В. Різуна.

У підрозділі 1.2. *«Методологічні аспекти дослідження фахово-господарської періодики Галичини міжвоєнного періоду»* розкрито основні методи дослідження, вказано на способах їх використання. Для розкриття теми дисертації враховувався весь комплекс засобів: фіксація, моніторинг, опис, аналіз та інтерпретація даних тощо. Особливість специфіки теми зумовила комплексний підхід до вибору методів дослідження: емпіричний, системно-хронологічний, комплексно-аналітичний, статистичний. Скориставшись цими методами, ми базували дисертаційне дослідження на основі не поодиноких конкретних фактів, а на фундаменті цілої їх системи, відійшовши, таким чином, від довільного їх трактування, акцентувавши увагу на головному, уникаючи будь-якої упередженості.

У другому розділі **«Виникнення й розвиток культурно-просвітніх та господарсько-виробничих товариств, їх роль у диференціації преси»** розглядаються передумови виникнення періодики господарських товариств, акцентується увага на ролі товариств у розвитку преси, визначається місце цього типу преси в інформаційному полі Галичини міжвоєнного періоду.

Підрозділ 2.1. *«Суспільно-політичні передумови виникнення громадських об'єднань на західноукраїнських землях»* присвячений причинам становлення українських культурно-освітніх товариств, першою з яких стала «Матиця», в якій були апробовані засади видавничої справи: книга, наприклад, могла бути дозволеною до друку лише тоді, коли з текстом ознайомилися й дали позитивний відгук на нього керівник видавничої секції

та не менш як чотири його члени. Завдяки діяльності «Матиці» до колективної освітньої праці потягнулася інтелігенція: почалися дискусії щодо вироблення норм української літературної мови, потреби видання українськомовної періодики і книжкової продукції. Однак 1860 р., після проголошення нової конституції, почалася нова хвиля антиукраїнської політики. Не маючи можливості самостійно дати відсіч антиукраїнській політиці, частина інтелігенції спрямовувала погляд на Росію. Ці тенденції вплинули й на діяльність «Матиці», яка починає відходити від задекларованої діяльності, нехтує громадянським шрифтом і фонетичним правописом, переходить на «язичіє». Однак частина членів «Матиці» на протигагу цьому закликає орієнтуватися на власні сили, на свій народ. Вони стали ініціаторами заснування культурно-просвітнього товариства «Просвіта», що активізувало редакційно-видавничу діяльність, організували різноманітні сільськогосподарські курси. Між тим селяни хотіли набути знань про те, як правильно вести господарство, доглядати худобу, планувати витрати і домогтися прибутків тощо. Організовані при читальнях «Просвіти» сільськогосподарські курси не могли задовольнити зростаючих потреб селянства. Потрібна була нова організація. Так у 1899 р. було засноване товариство «Сільський господар».

У підрозділі 2.2. *«Початки диференціації преси, вплив тематики газетно-журнальних публікацій на диференціацію видань»* встановлено, що перша українськомовна газета на західноукраїнських землях «Зоря Галицька» заклала фундамент, на якому зароджувалися нові видання, розгорталася їх диференціація. Коло тем, які порушувала редакція «Зорі Галицької», було надзвичайно широким: актуальні публікації на суспільно-політичні теми нерідко поєднувалися з кореспонденціями на економічну тематику, рекомендаціями щодо вдосконалення тих чи інших сільськогосподарських робіт, рекламою нових товарів і послуг.

Водночас робляться спроби започаткувати видання періодичного друкованого органу, в центрі уваги якого було б головне сільське господарство. Так у Львові з липня 1869 р. виходить журнал «Господар». У дисертації докладно проаналізовано тематику цього видання, розкрито причини, які вказують на те, чому часопис не став повноцінним органом для селян, простежено й роль інших часописів у розгортанні диференціації господарської преси.

У підрозділі 2.3. *«Розвиток господарсько-фахових та просвітянських видань, їх місце в інформаційному полі Галичини міжвоєнного періоду»* простежено еволюцію розвитку господарських видань, визначено їх місце в інформаційному просторі Галичини. Вважаємо, що першим фаховим виданням був ілюстрований часопис «Господар і промисловець» («Господар и промышленник»). Головна програма часопису обґрунтовувалася в одній з його статей, в якій, зокрема, зазначалося: «Ми убираємось в чужу одіж, світимо чужим світлом, миємося чужим милом і так

економічно зміцнюємо чужих і ослаблюємо своїх. Так далі жити не можна. Передовсім треба почати з домашнього промислу, з організації кредитних і торгових спілок, з організації і єднання в різних фахово-господарських товариствах». У дисертації проведено всебічний аналіз цього видання. Так само докладно проаналізовано й структурно-тематичну палітру журналу «Провідник «Рільничих кружків», газет «Хлібороб», «Батьківщина» та ін.

Загалом на етапі становлення господарсько-фахової та просвітянської преси чітко виділити критерії їх характеристики важко, оскільки бачимо своєрідний симбіоз – поєднання багатьох тем і призначення не для якоїсь вузькопрофільної, а здебільшого для широкої читацької аудиторії. Це доведено на прикладі багатьох видань. Водночас дисертантка переконує, що саме тематика публікацій була визначальною у диференціації преси.

Третій розділ – **«Формування тематики періодичних видань та репертуару книжкової продукції як відповідь на актуальні сільськогосподарські проблеми краю»** – присвячений дослідженню тематики друкованих видань, які були актуальними для вдосконалення сільськогосподарського виробництва, зокрема, землевпорядкування, запровадження нової техніки, ефективних форм роботи на селі, розвитку молочарського та інших промислів.

У підрозділі 3.1. *«Роль друкованих видань в удосконаленні землевпорядкування та веденні сільськогосподарського виробництва: продовження традицій і новаторство»* визначено основні пріоритети, навколо яких концентрували увагу друковані органи. Аналізуючи тематику газетно-публіцистичних виступів господарської періодики та репертуар журнально-книжкової продукції, можна помітити такі тенденції: 1) намагання поглиблено висвітлювати тему; 2) прагнення «не загубити» підняту тему; 3) коли висвітлення теми набувало в якийсь період особливої актуальності, організовувалися різні газетні кампанії; 4) за потреби редакції «розбивали» тему на менші і висвітлювати їх в комплексі, як складову однієї теми. Прикладом може бути проблема землевпорядкування, що активно почала вестися друкованими засобами з 1923 р. і не сходила зі сторінок преси протягом усього міжвоєнного періоду. Оскільки ж ця тема вимагала висвітлення її різних складових, редакції виділили дрібніші теми. Тому, наприклад, акцентуючи увагу на необхідності впорядкування землеустрою як важливої складової для поліпшення ефективності обробітку сільськогосподарських земель, у центрі уваги видань були проблеми, пов'язані із комасацією та меліорацією земель, ліквідацією польових меж, управою сіножатей тощо.

Активно пропагували часописи суть комасації. У дисертації з'ясовано, в яких жанрах і як висвітлювалася ця тема. Якщо простежити частотність публікацій, присвячених комасації, то найбільш інтенсивно цю

тему висвітлювала редакція «Сільського господаря»: у 1928 р. їй було присвячено 36 публікацій, 1930 р. – 42, 1936 р. – 44, 1939 р. – 39.

Негативно позначалися на землевпорядкуванні межі, які розділяли поля між сусідами. У реалізації цієї теми можна виділити три етапи: 1) етап постановки проблеми; 2) етап роз'яснення шкоди від меж; 3) окреслення шляхів вирішення проблеми, тобто практичні поради. Кожний з цих етапів докладно проаналізований, підкріплений матеріалами преси.

Деякі сучасні дослідники (З. Струк) вважають, що меліорація на теренах Галичини починається з 1938 р. Матеріали преси свідчать: почалася вона ще в 1927 р. Цікавою формою подання матеріалів на сторінках преси щодо проведення меліорації була публікація окремих тематичних сторінок, що їх можна розглядати як сторінки-плакати. У дисертації описано принципи їх оформлення.

У підрозділі 3.2. «Пропаганда нових методів роботи в основних сферах сільського господарства», встановлено, що першим кроком для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва повинна була стати наукова основа ведення господарства. Однак малограмотний селянин не міг оцінити переваги господарювання по-новому. Тому редакції намагалися його зацікавити. Головний акцент при цьому робився на роз'яснювальній роботі. Водночас, пропагуючи нові методи роботи, редакції газет виконували посередницьку функцію між господарськими товариствами, їх керівними органами і читацьким загалом: роз'яснювали суть прийнятих рішень керівних структур, використовуючи весь арсенал жанрів, прийоми аргументації намагалися допомогти втілити ці рішення в життя. Редакції так конструювали структуру публікацій, щоб в їх основі був конкретний фактологічний матеріал, промовисті цифри, переконливі факти. Причому в деяких публікаціях цифри інколи повторювалися. І це не було прогалиною в роботі редакцій, а робилося обдумано, цілеспрямовано, бо давало змогу повірити в її достовірність. Для викладу матеріалу використовувався доступний стиль, намагання уникати зайвої термінологічної ускладненості матеріалу. Розкриття теми базувалося на принципі від простого, зрозумілого до складного.

Редакції часто самі ставали ініціаторами проведення різних кампаній, конкурсів. Так, редакція часопису «Сільський господар» у 1926 р. спільно з товариством «Сільський господар» оголосили «Премію для кооперативи, яка купить сіялку для спільного ужитку членів»; 1929 р. для заохочення передплатників вислала якісне насіння моркви та буряків. Друкувалися рекламні матеріали, в яких описувалися властивості того чи іншого виду та сорту насіння, давалися рекомендації щодо його використання, вказувалися адреси, звідки можна їх було замовити й за якою ціною. Здебільшого такі кореспонденції супроводжувалися ілюстративним матеріалом.

Для ознайомлення селян з новими сільськогосподарськими машинами редакція газети «Кооперативне молочарство» з 1930 р. почала

майже щомісяця як додаток додавати листівки-вкладиші. Вкладалися вони на внутрішніх сторінках середини газетного номера, не мали нумерації, не були з'єднані з основним блоком видання і друкувалися більшим форматом, ніж сама газета. При оформленні таких видань дотримувався відомий в поліграфії так званий «принцип золотого січення»

Редакції часописів пропагували працю агрономів, на конкретних прикладах доводячи, що вона не є затратною для селян чи гуртків «Сільського господаря».

Підрозділ 3.3. *«Повторюваність тем як фактор ефективності газетно-журнальних публікацій при висвітленні молочарського промислу»* присвячений дослідженню ролі преси в різних сільськогосподарських промислах. Це було актуальним й тому, що, наприклад, молочарство, птахівництво, утримання свиней чи садівництво тривалий час не вважалося в селянському господарстві вартим уваги, розглядалося як щось другорядне. У тематиці, що стосується проблем молочарства, можна помітити таку тенденцію: розширюючи тематичний діапазон та жанрову палітру газетно-публіцистичних виступів, газети не полишають тем, започаткованих у перші повоєнні роки, а продовжують їх упродовж наступних етапів, тоді як, наприклад, проблеми рільництва висвітлювалися редакціями поступово – від простіших до складніших, причому редакції намагалися уникати тематичних повторів. Таку форму подання матеріалів як постійне повернення до попередніх тем можна пояснити тим, що з основами ведення польових робіт селянин був обізнаний. Однак користі з молочарства він ще не бачив, не знав, як домогтися віддачі від нього. Тому треба було поряд з висвітленням нових тем постійно повертатися до «старих». Це з'ясовано на чисельних прикладах, поданих у дисертації.

Серед тем, які постійно повторювалися – намагання переконати селянина в доцільності продавати молоко не перекупникам, а здавати його до українських заготівельних кооперативів, дбати про чистоту та якість продукту, належно годувати й утримувати корів, ставати членами молочарських товариств тощо. Саме внаслідок такого постійного повернення до теми ситуація почала змінюватися. Про цей перелом у свідомості селян редакція намагалася показати не узагальнено, а на прикладі конкретних сіл. Наприклад, у кореспонденції «Йдемо до поправи нашої господарки» дописувач показав це на конкретних фатах. Цінність цифрового матеріалу, наведеного в публікації, була тим паче більш значущою, що селяни особисто знали «героїв» кореспонденції, могли з ними спілкуватися, тобто перевірити істинність фактологічного матеріалу.

На початку 30-х рр., внаслідок гострої економічної кризи, коли різко впали ціни на сільськогосподарську продукцію, утримання корів стало чи не єдиним джерелом добробуту більшості селянських сімей. Тому в кожному господарстві шукали способів, як збільшити надій від корови. Інколи доходило до курйозів, про що писали газети, використовуючи такий жанр, за

сучасною класифікацією, як фейлетон чи гумореску, побудовану найчастіше на правдивих життєвих фактах. Прикладом може бути гумореска Осипа Василенка «Яких чарів вживала Палажка, щоби її корови давали більше молока?», хоча сама редакція подала безпідставно твір під рубрикою «оповідання».

Важливою темою була пропаганда за чистоту молока. З цією метою оголошувалися редакціями різні конкурси, в яких переможці отримували цінні подарунки, а їх імена висвітлювалися на шпальтах газет. Водночас у сатирично-гумористичних публікаціях висміювалися ті господині, які не відзначалися охайністю. Але конкретних адресних фейлетонів, у яких би вказувалися прізвища чи назви сіл, газети не друкували: метою таких публікацій була не критика окремих господинь, а створення збірного образу нечепури-господині. Застерегти недбалих господинь, змусити їх до акуратного ведення господарства слугували сатиричні малюнки з короткими текстівками. При цьому редакції виробили своєрідну форму подання таких матеріалів, в основі яких завжди були два малюнки, подані у формі контрасту: доброго і поганого.

Редакції намагалися приділяти увагу й іншим сільськогосподарським промислам. Головний акцент у публікаціях, присвячених висвітленню інших промислів, робився на тому, аби розповісти про доцільність розширювати усі галузі, вказувалося на їх вигоді. Наприклад, збираючи зернові, селянин лише обмолочував їх, готуючи до продажі. Однак редакція «Сільського господаря», наприклад, закликала подивитися на цю, ніби вже усталену традицію ширше, закликаючи, зокрема, будувати невеликі млини. Вигоди від цього роз'яснювала за допомогою введення для аргументації відповідного цифрового ряду.

У дисертації розкрито й форми роботи редакцій у пропаганді інших промислів: вирощуванні цукрових буряків, збиранні і переробленню ягід, грибів, виробництві соків тощо. При цьому редакції вказували на потребу організувати працю в кооперативах у комплексі, щоб селяни самі брали участь на всіх етапах – від виробництва і до переробки та продажі продукції й домагалися, аби з села продавалося більше товарів, ніж доставлялося.

У четвертому розділі дисертації «**Виховна та просвітницько-освітня функції фахово-господарських видань**» розкрито значення преси у ліквідації неграмотності серед населення краю, з'ясовано основні напрями роботи редакцій, спрямовані на виховання національно свідомої особи, патріота своєї держави.

Підрозділ 4.1. «*Ліквідація неграмотності та роль друкованих ЗМІ як складова освітньої функції медіа*» розпочинається з'ясуванням функцій преси. Проаналізувавши погляди теоретиків журналістики, дисертантка доводить, що при визначенні функцій ЗМІ доцільно враховувати історичний контекст, часові відтинки, оскільки у різних суспільно-політичних обставинах функції ЗМІ можуть змінюватися: у демократичному чи

тоталітарному суспільстві, у період становлення мас-медіа чи в епоху глобалізації. Однак безперечно, що базові функції ЗМІ залишаються незмінними, хоча певним чином й можуть транслюватися, видозмінюватися. Це спостерігаємо на прикладі діяльності друкованих видань товариства «Сільський господар».

У міжвоєнний період, коли не було розгорнутої мережі українських загальноосвітніх шкіл та фахово-господарських навчальних закладів і культурно-просвітницьких національних інституцій, роль вихователя та організатора мусили взяти на себе українські друковані видання. Враховуючи майже поголовну неграмотність і відсутність сільськогосподарських шкіл, фахово-господарські об'єднання і товариство «Просвіта» вважали першочерговим завданням ліквідувати неграмотність, щоб на цій основі виховати національно свідомого патріота нації, захисника її інтересів. Саме такі завдання і поставили вони перед своїми періодичними виданнями. Тобто фахово-господарські видання зосередили першочергову увагу на виконанні освітньої функції.

Проблема ліквідації неписьменності не була одноразовою кампанією: в міжвоєнний період ця тема майже ніколи не сходила зі сторінок преси, хоча, щоправда, відбувалася з різною інтенсивністю, про що йдеться в дисертації. При висвітленні проблеми ліквідації неграмотності редакції акцентували увагу на важливості вирішення цієї проблеми як для кожного неграмотного українця, так і для нації загалом; рекомендацій щодо ефективного проведення навчання; акцентуванні на потребі створення власного національного інформаційного поля, яке б формували українські періодичні і неперіодичні видання й читальні. Статті, присвячені темі ліквідації неграмотності, мали мобілізуючий характер, їх стиль характеризувався безпеляційністю, чіткою мотивацією, використанням різних гасел. Інший спосіб побудови статей, присвячених темі ліквідації неграмотності, базувався на формі питань або гасел-імперативів, які озвучувалися в статті, і відповідей редакції на них. Нерідко в нижній частині газетної шпальти, у «підвалі», на закритті сторінки редакція виділяла жирним шрифтом, розверстані на два-три рядки, гасла, присвячені проблемі ліквідації неграмотності. Такий спосіб організації подання матеріалу В. Карпенко вважає різновидом самостійного інформаційного жанру. На наш погляд гасло не окремий жанр, а радше форма подання матеріалу, своєрідний різновид верстання часописів.

Редакції стали організаторами збирання коштів на просвітні й видавничі цілі, акцентували увагу на ролі преси як чинника освітньо-культурного процесу, оголошували місячники української преси і книжки, проводили різні конкурси. Наприклад, у 1935 р. редакція «Хліборобської молоді» організувала конкурс на тему «Які книжки прочитав (-ла) я цієї зими, чи сподобалися вони мені, чи ні, та чому?», «присвячений пам'яті нашого пророка та провідника народу – Тараса Шевченка». Важливим чинником

доступності книги для читача була мережа книжкових видавництв. Тому чимало публікацій присвячено популяризації книжкових видавництв, висвітленню їх здобутків.

Важливе місце для ліквідації неграмотності належало бібліотекам та читальням – їх робота постійно висвітлювалася на сторінках преси. Чимало уваги приділили редакції доступності періодичних та книжкових видань для найширшого читацького загалу. З цією метою, наприклад, піднімалися питання про здешевлення книги, збільшення накладів преси як чинника зменшення собівартості видань тощо.

Виходячи із ситуації, яка склалася на західноукраїнських землях, перед часописами постало питання не лише навчити селян ефективно працювати на землі, а й привити їм почуття самоповаги, національної свідомості, щоб вони могли стати справжніми європейцями – європейцями за способом мислення, за переконаннями. Про це йдеться у підрозділі 4.2. *«Вплив преси на формування людини нової формації, національно свідомого громадянина, європейця».*

При висвітленні проблем виховання людини нового типу, людини європейського мислення і свідомості на сторінках видань основний акцент редакції намагалися передовсім робити «на національній гідності загалу і кожної одиниці». Характерною рисою публікацій на теми формування національної свідомості була апеляція до конкретного читача, тобто публікації будувалися таким чином, ніби їх автори звертаються до конкретної особи, а не до читацького загалу. Про це свідчать чисельні публікації, проаналізовані в дисертації.

На думку авторів тогочасної преси саме село було основою формування нового типу людини, бо воно моральніше. Водночас редакції не ідеалізували тогочасного українського села, різко виступали проти того, що заважало консолідації селян. Прикладом є стаття Є. Храпливого *«Гуртуймося – не роз'єднуймося!»*. Отримати національний гарт галичани могли у своїх, національно-просвітніх товариствах та фахово-громадських об'єднаннях. Тому польська влада нагінки проти українського національного руху розпочала саме з цих інституцій. Редакції українських часописів мусили розвінчувати наміри польських урядових чинників. Активну участь в цій інформаційній війні відігравали й друковані видання фахово-господарських товариств. Намагаючись консолідувати націю, редакції роз'яснювали, що кожний українець повинен мати свою гідність, пропагували гасло «Свій до свого», закликали берегти українську мову, висміювали тих, хто цурався її.

Закликаючи до консолідації нації, редакції пояснювали, що національні пріоритети не мають нічого спільного з егоїзмом: «Не обмежуйся до праці лиш для себе самого. Не роби того, щоб йшло на шкоду іншим націям. Не будь самолюбом. Знай, що ти хоча і є членом великої сім'ї-нації, але твоя нація також не може існувати осібно. Тому працюй на благо своєї нації, свого роду, але не шкодь іншим». Тема єднання нації нерідко

перепліталася з темою допомоги, бо редакції слушно вважали, що лише той, хто може допомогти іншим, заслуговує на повагу. Тому на сторінках друкованих видань постійно з'являлися публікації, присвячені темі допомоги. Особливо їх кількість збільшувалася в період, коли ті чи інші місцевості потерпали від пожеж, повені або коли через неврожай жителям загрожував голод. Не оминули редакції й теми голодомору, що в 30-х рр. був утворений більшовиками на окупованій ними території: роз'яснювали причини, вказували на винуватців, розповідали про життя українських селян в голодуючих селах й закликали допомогти своїм братам.

Чільну увагу приділяли редакції утвердженню здорового способу життя, боротьбі проти тютюнопаління та вживання алкоголю. Роз'яснюючи їх шкоду, редакції намагалися висвітлити проблему через призму конкретних фактів: це були і розповіді тих, хто раніше зловживав алкоголем, а тепер почав вести тверезий спосіб життя, чи статистичні дані, які свідчили, що алкоголь і тютюн руйнують добробут селянської господарки. Завдяки діяльності редакцій цілі села оголошували себе «вільними від алкоголю».

ВИСНОВКИ

1. Друковані видання господарських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду є специфічним, важливим, багатоаспектним за змістом джерелом вивчення господарсько-економічного та національно-культурного життя західноукраїнського регіону.

2. У середині XIX ст. на західноукраїнських землях корінні жителі краю – українці – потрапили під жорсткий економічний гніт, що базувався на політичній основі. Особливо гостро це позначилося на селянах, які кількісно становили основу нації. Національно-свідома інтелігенція ще не була сформована. Однак під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників українці краю почали щораз більше і впевненіше вимагати своїх національних прав, поліпшення добробуту. Особливо цьому прислужилася діяльність української «Матиці». Відтак серед новостворюваних товариств щораз більше відчувається потреба в розмежуванні їх функцій. Так виникли наймасовіші товариства – товариство «Просвіта» та «Сільський господар».

3. Спочатку проблеми національно-культурницького та господарсько-економічного життя краю висвітлювалися на сторінках масово-популярних видань. Поступово товариствам вдалося заснувати власні друковані видання. Однак у період їх становлення чіткої диференціації цим часописам не вдалося досягти. Лише на початок XX ст. інформаційне поле Галичини формували поряд з масово-популярними чи загальнопартійними виданнями й видання культурно-просвітніх та господарсько-виробничих товариств як окрема, самостійна ланка у типологічній пресовій мережі краю.

4. Виконуючи своє головне призначення, українські видання господарських товариств основну увагу приділяли темі сільськогосподарського виробництва як основи добробуту українського селянина. Редакційно-видавнича діяльність господарських й культурно-просвітніх товариства була спрямована на те, аби допомогти селянам поліпшити структуру землі, зробити її максимально приданою для сільськогосподарського виробництва. З цією метою редакції періодичних видань активізували роз'яснення, а відтак вели пропаганду комасації, меліорації землі, акцентували увагу на потребі ліквідації міжділянкових меж на полях тощо. Цій темі були присвячені й популярні брошури, в яких фактаж був підібраний таким чином, аби зміст книги розумів середньоосвічений селянин. Редакції організовували різні форми роботи, друкували листи читачів з відповідним коментарем, урізноманітнювали форми подання матеріалів – від тематичних добірок і тематичних шпальт до сторінок-плакатів.

5. Своїми публікаціями редакції часописів прагнули допомогти селянам розвіяти боязнь до ведення сільськогосподарських робіт за допомогою нових, прогресивних методів, з використанням тогочасних новинок науки і техніки. Для роз'яснення цих положень редакції так конструювали структуру публікацій, щоб в їх основі був конкретний фактологічний матеріал, промовисті цифри, переконливі факти. Для викладу матеріалу використовували доступний стиль, намагання уникати зайвої термінологічної ускладненості матеріалу. Розкриття теми базувалося на принципі від простого, зрозумілого матеріалу, до складного. Намагаючись зацікавити читача, редакції шукали не лише нових форм подання матеріалу, а й самі виступали ініціаторами проведення різних кампаній, конкурсів.

6. Постійно в центрі уваги редакцій були й проблеми молочарства. Для встановлення частотності цієї теми ми підраховали, що якщо «Кооперативне молочарство» майже 89 % усіх публікацій кожного числа присвячувало цій темі, то інші часописи дещо менше – «Сільський господар» – до 42 %, «Господарсько-кооперативний часопис» – 39,7 % тощо. При висвітленні проблем молочарського промислу редакції використовували повторюваність тем, що було обумовлене необхідністю того, аби селяни не лише усвідомили значення молочарства, а й на основі листів-відгуків, що надходили до редакції, реально оцінили корисність від пропагованої часописом проблеми й намагалися втілили цей, вже апробований досвід іншими господарствами, у свою господарську практику.

7. Серед провідних тем, присвячених молочарському промислу, що часто повторювалися і висвітлювалися у різних жанрах, варто виділити роз'яснення селянам необхідності перейти від індивідуальної продажі молока до реалізації молочної продукції в кооперативах, потреби раціональної годівлі худоби як найважливішого фактора збільшення надоїв молока, застосування відповідної техніки. Нерідко редакції самі ставали ініціаторами

нових починів: з їх ініціативи, наприклад, були розроблені і втілені в практику рекомендації щодо того, як допомогти селянинові при втраті корови, організувати ветеринарні аптеки тощо.

8. Починаючи з 30-х рр. редакції починають активізувати роботу і над висвітленням тем, пов'язаних із іншими галузями виробництва. Передовсім вони намагаються привернути увагу до потреб розширювати підсобні промисли, більше уваги приділяти не лише виготовленню продукції, а й акцентують увагу на вигодах, які б отримали селяни, коли почали самі чи в різних об'єднаннях переробляти продукти – молотити пшеницю, виготовляти з молока сир, масло чи сметану, замість продажі свинини виробляти ковбаси тощо. Почали вести редакції й пропаганду за розширення площ під посіви цукрових буряків, розширення пасічництва, збір лікувальних трав. Однак через незначні масштаби виробництва інших товарів, публікацій, присвячених іншим промислам, окрім землеробства та молочарства, на сторінках часописів було порівняно мало.

9. Для ширшого ознайомлення читачів з новинками, редакції нерідко друкували сторінки-плакати, текст яких набирался більшим шрифтом і коментувався малюнками, схемами. Часто такі сторінки-плакати оформлялися в кількох кольорах. Оскільки вони не були зшиті з основним блоком, то їх можна було вивішувати окремо в людних місцях. Усе частіше друкувалися й фейлетони, невеликі гумористично-сатиричні оповідання.

10. Серед різноманіття функцій, господарсько-фахові часописи Галичини особливу увагу приділяли освітній функції. Реалізувалася ця функція в кількох аспектах. Передовсім, виходячи з того, що українське населення краю в основному було неграмотним, редакції організували різні кампанії, присвячені боротьбі з неграмотністю. На сторінках преси широко велися обговорення того, як найшвидше домогтися перелому в цій справі. Виходячи з того, що в краї не було розгорнутої мережі шкіл з українською мовою викладання, бракувало підручників, преса взяла на себе роль учителя: друкувалися публікації, в яких популяризувалися різні форми навчання, узагальнювався передовий досвід. Розкриттю цієї теми слугували навіть заголовки публікацій, побудовані здебільшого у директивному стилі, та короткі гасла-лозунги. Чимало уваги приділи редакції висвітленню роботи читалень як осередків для ліквідації неграмотності, добору підручників для навчання тощо. У цьому контексті акцентувалося й на ролі преси, організувалися редакціями місячники української преси і книги. В активі редакцій і широко обговорювані питання, що сприяли здешевленню книги та періодичних видань, рекомендації щодо заснування мандрівних читалень, курсових бібліотек тощо.

11. Досягши значних зрушень у ліквідації неграмотності, редакції часописів зосередили увагу на вихованні людини нової формації. Завершальною метою цього процесу мало бути відчуття і усвідомлення кожним галичанином того, що він є частиною європейського народу. Для

цього на сторінках газет і журналів друкувалися публікації, автори яких намагалися привити галичанам почуття власної самоповаги, почуття національної гордості. Пріоритет в таких матеріалах віддавався особі, а не колективу, таким чином особиста честь ототожнювалася з честю нації. Майже не сходила із сторінок часописів тема консолідації нації. Водночас редакції розвінчували тих, хто намагався протистояти єднанню українців, розкривалися причини цього протистояння. Характерно, що найчастіше тема консолідації розглядалася редакціями у поєднанні з темою допомоги тим, хто її потребує. Так, редакції стали ініціаторами збору коштів на потребу постраждалих від пожеж, повеней, особливо активізувавши цю тему при висвітленні штучно організованого більшовиками голодомору на теренах України, де було утворено СРСР. Активізації національного виховання сприяли статті, в яких висвітлювалося героїчне минуле українського народу, розглядалася роль провідників нації. У багатьох різножанрових публікаціях редакції закликали берегти українську мову як найдорожчий скарб нації, шанувати народний одяг, бо хоча він для кожної місцевості інший, самотній, однак саме в цьому розмаїті полягає національна єдність.

12. Виховний процес на сторінках преси не обмежувався лише поняттями національної честі, гідності, а найчастіше поєднувався з такими буденними поняттям, як любов до своєї матері, правдивість, порядність. При цьому редакції намагалися так сформулювати виклад матеріалу, аби оригінальністю публікації відразу привернути увагу читача, зацікавити його. Редакції фахово-господарських часописів утворили ніби спільний фронт пропаганди за здоровий спосіб життя, де розповідали про шкідливість алкоголю та тютюнопаління для здоров'я та бюджету сім'ї. Таким чином редакції виконували освітню, виховну та просвітницьку функцію.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях

1. Іваницька Б. Редакційно-видавнича діяльність Галицько-Руської Матиці, її роль у становленні фахової періодики й розвитку редакційно-видавничої справи / Б. Іваницька // Діалог: Медіа-студії : Збірник наукових праць / ред. кол.: О. Александров (відп. ред.) [та ін.] – Одеса : Астропринт, 2013. – Вип. 17. – С. 219 – 229.

2. Іваницька Б. Господарсько-фахові видання II пол. XIX – поч. XX ст. в інформаційному полі Галичини: до проблем диференціації західноукраїнської преси / Іваницька Б. В. // Науково-виробничий журнал «Держава та регіони» (Серія: Соціальні комунікації) / ред. кол. А. О. Монаєнко (гол. ред. ради) [та ін.] – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2014 р. – № 1–2 (17–18). – С. 97 – 102.

3. Іваницька Б. Роль ЗМІ Галичини міжвоєнного періоду в удосконаленні селянського землевпорядкування: продовження традицій і новаторство (на прикладі фахово-господарських періодичних видань та репертуару книжкової продукції) / Іваницька Б. // Діалог: Медіа-студії : збірник наукових праць / ред. кол.: О. Александров (відп. ред.) [та ін.] – Одеса : Астропринт, 2014. – Вип. 18 – 19 (1). – С. 468 – 479.

4. Іваницька Б. Роль друкованих видань товариства «Сільський господар» у впровадженні нових методів господарювання в українських селах Галичини у міжвоєнний період / Іваницька Б. // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства / відп. ред. М. М. Романюк; НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства. – Львів, 2014. – Вип. 4(22). – С. 382 – 392.

Статті у закордонних виданнях

5. Ivanytska B. Recurrence of topics as a factor in the efficiency and effectiveness of newspaper and magazine publications of professional-economic magazines of Galicia in interwar period (for instance, topics of of developing cooperative dairy industry) / Ivanytska B. // European Applied Sciences / Savchenko M. (Editir-in-chief) – Stuttgart, Germany, ORT Publishing, 2014. – № 11. – S. 8 – 10.

Матеріали конференцій

6. Іваницька Б. Формування моделі фахово-господарських видань (на прикладі українських господарсько-кооперативних друкованих медіа Східної Галичини ХІХ – першої чверті ХХ ст.) / Б. Іваницька // Розвиток економічних і політико-правових систем України та інших країн Європи на початку ХХІ століття : Тези VIII Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. А. Янковської. – Львів : Львівський університет бізнесу та права, 2011. – С. 297 – 299.

7. Іваницька Б. Становлення Західноукраїнської кредитної кооперації Галичини як інституційної основи національного самозбереження / Б. Іваницька // Перспективи розвитку і актуальні проблеми України та країн світу : Тези ІХ Міжнародної науково-практичної конференції. - Львівський університет бізнесу та права / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. А. Янковської. – Львів : Львівський університет бізнесу та права, 2012. – С. 97–98.

8. Іваницька Б. Розвиток українських фахово-господарських та просвітянських видань на Західноукраїнських землях / Б. Іваницька // Українська періодика: історія і сучасність: Доп. та повідомл. одинадцятої Всеукр. наук.-теор. конф., Львів, 29–30 листоп. 2013 р.: НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 2013. – С. 165 – 172.

АНОТАЦІЯ

Іваницька Б. В. Преса господарських товариств Східної Галичини: становлення, тематичні аспекти, суспільно-політична роль (1918 – 1939 рр.). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.04 – теорія та історія журналістики. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2015.

Дисертація присвячена дослідженню преси господарських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду в суспільно-політичному житті української нації. Обґрунтовано, чому тематика публікацій була визначальною у диференціації преси, визначено основні пріоритети, навколо яких концентрували увагу друковані органи, з'ясовано, в яких жанрах і як висвітлювалися ці теми, розкрито форми та способи подання матеріалів на сторінках преси, виокремлено й проаналізовано напрями роботи редакцій, спрямовані на виховання національно свідомої особи, патріота своєї держави.

Проаналізувавши погляди теоретиків журналістики, дисертантка доводить, що при визначенні функцій ЗМІ доцільно враховувати історичний контекст, часові відтинки, що показано на прикладі діяльності друкованих видань товариства «Сільський господар». Характерною рисою публікацій на теми формування національної свідомості була апеляція до конкретного читача.

Ключові слова: преса господарських товариств Східної Галичини, розвиток типу господарської преси, жанрові аспекти, проблематика газетно-публіцистичних виступів, форми подання матеріалу.

АННОТАЦИЯ

Иваницкая Б. В. Печать хозяйственных товариществ Восточной Галичины: становление, тематические аспекты, общественно-политическая роль (1918 – 1939 гг.). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям, специальность 27.00.04 – теория и история журналистики. Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара. – Днепропетровск, 2015.

Диссертация посвящена исследованию печати хозяйственных товариществ Восточной Галичины междувоенного периода в общественно-политической жизни украинской нации. Доказано, почему тематика публикаций была определяющей при дифференциации печати, определены основные приоритеты, вокруг которых концентрировали внимание печатные органы, показано, в каких жанрах и как освещались эти темы, раскрыты формы и способы подачи материалов на страницах печати, проанализированы направления работы редакций, направленные на

воспитание национально сознательной личности, патриота своего государства.

Проанализировав взгляды теоретиков журналистики, диссертантка доказывает, что при определении функций СМИ целесообразно учитывать исторический контекст, часовые параметры, что показано на примере деятельности печатных изданий товарищества «Сільський господар». Характерной чертой публикаций на темы формирования национальной сознательности была апелляция к конкретному читателю.

Ключевые слова: печать хозяйственных товариществ Восточной Галичины, развитие типа хозяйственной печати, жанровые аспекты, проблематика газетно-публицистических выступлений, формы подачи материала.

SUMMARY

Ivanytska B. W. Press of the business partnerships in Eastern Galicia: formation, thematic aspects, socio-political role (1918 – 1939). – On the manuscript basis.

Thesis for the Candidate's degree of Social Communication in specialty 27.00.04. – The Theory and History of Journalism. – Oles Honchar Dnipropetrovsk National University. – Dnipropetrovsk, 2015.

The thesis is devoted to a comprehensive study of the press of the business partnerships in Eastern Galicia in interwar period: the peculiarities of its formation, clarification of the role in the political life of the nation.

It is established that the economic situation and political oppression led to the creation of cultural, educational and professional economic partnerships, the evolution of their development has been traced and proven why these partnerships were interested in deploying network publications.

It was proven that the first Ukrainian-language newspaper in the Western Ukraine «**Galician Star**» had laid the foundation for new editions to emerge, unfolding their differentiation; the evolution of economic publications was traced, and their place in the information space of Galicia was defined. Respondent proves that it is the subject of publications that has been decisive in the differentiation of press. Also basic priorities around which the attention of print media had concentrated were defined, where and how the genres covered these topics had been studied out, forms and methods of disclosing materials on the pages of the press.

It was covered why when covering new forms of rural work editorials put emphasis on explanatory work, and traced how developing of the theme had been based on the principle from simple, understandable to the complex. It also deals with the form of editorials work with readers, which had been aimed at introducing scientific methods in agriculture.

Areas of editorial work on the development of diary industry and other agricultural industries has been covered: feasibility of the theme repetition in promoting cleanliness of milk, rational feeding of the cattle has been described in detail, attention has been focused on the areas of editorial coverage for sugar beet growing, harvesting and processing of berries, mushrooms, juices etc. the genre capabilities and feasibility of their use in specific cases has been considered.

Editorial areas of work aimed at building nationally conscious person, a patriot of his country has been determined and analysed.

Having analysed the views of theoretics of journalism, Respondent argues that when determining the functions of press it is advisable to take into account the historical context and time intervals. Herewith basic media functions remain unchanged, although in certain way they can be broadcast, as shown in the example of the print media of «**Farmer**» partnership: the role of educator and organiser in interwar period had been taken over by the Ukrainian printed press. Therefore, economic magazines focused on fulfilling the educational function that clearly appeared in the coverage of literacy problems. It has been indicated that publications on the topic of eliminating illiteracy have had mobilising character, its style has been characterised by peremptoriness, clear motivation, and using different slogans.

On the basis of the materials of studied press it has been proved that in the coverage of raising of the person of new type, person of European thinking and consciousness on the pages of publications, editorials tried to put emphasis «on raising public and national dignity of each unit». A characteristic feature of publications on the topic of national identity has been an appeal to a particular reader. That is how editorials would call for consolidation of the nation, explain that national priorities have nothing to do with selfishness. It is also shown, how editorials promoted healthy lifestyles and more.

Key words: press of economic partnerships in Eastern Galicia, development of economic press type, genre aspects, issues of newspaper and journalistic speeches, forms of material presentation.

Підписано до друку 27.10.2015 р.
Формат 60×90 /₁₆.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Зам. № 139678. Наклад 100 прим.

Друк ТЗОВ «ЗУКЦ»
79011, м. Львів, вул. Вітовського, 25/10
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 408 від 09.04. 2001 р.
тел. +38 (032) 297-06-76